

Narocnina listu: Celo leto 35 din., pol leta 15 din., četrt leta 9 din. Izven Jugoslavije: Celo leto 65 din. Inserati ali oznanila se računajo po dogovoru; pri večkratnem inseriranju primeren popust. Upravništvo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Telefon interurban števil. 113

STRAŽA

NEODVIŠEN POLITIČEN LIST ZA SLOVENSKO Ljudstvo

Poštnina plačana v gotovini.

„Straža“ izhaja v ponedeljek, sredo in petek. Uradništvo in upravništvo je v Mariboru, Koroška cesta števil. 5. Z uradništvom se more govoriti vsak dan samo od 11. do 12. ure dopoldne. Rokopisi se ne vračajo. Nezaprite reklamacije so poštnine prost. Telefon interurban števil. 113.

1. 3. števil.

Maribor, dne 2. oktobra 1922.

Letnik XIV.

Demokrati obsojajo sami sebe.

Lucida intervalla (svetle trenutke) imajo od časa do časa tudi abnormalni ljudje. Tudi našim demokratom se včasih malo zasvita v glavi. Njihova nesreča pa je v tem, da ta lucidum intervallum traja premalo časa ter ošvigne demokratske možgane s preslabo svetlobo, da bi mogli jasno videti in prav soditi.

Ob razmerah, ki so zavladale po Sloveniji v šolstvu, se je tudi demokratom malo zabliskalo v glavi in v takem razpoloženju je zapisalo demokratsko glasilo «mariborske oblasti» «Tabor» te-le besede:

«Vse one, ki so zakrivali te nečuvvene dogodke, od pokrajinskega namestnika pa doli do vseh, ki imajo soodločevati v šolskih vprašanjih Slovenije, radi poloneodpustljive malomarnosti in brezglavosti, radi poloma naše šolske politike staviti pred sodbo naroda! — Brez ozira in brez pardona!»

Demokrati sami torej priznavajo, da je šolska politika doživela popolni polom. Šolstvo ob narodnih in državnih mejah je zanemarjeno, kakor nikdar poprej ne. Šole nimajo učiteljev, trirazrednice so ponekod zasidene samo z eno močjo. Mladih učiteljskih moči pa je dovolj na razpolago, ki komaj čakajo, da dobijo kakšno službo. V Prekmurju vladajo nezadovoljive šolske razmere. Ljudstvo je z učiteljstvom, ki se je poslalo v te obmejne kraje, nezadovoljno, ker te učiteljske osebe nimajo smisla ne za verske in za krajevne narodne težnje tamošnjega ljudstva, marveč se samo smatrajo kot poklicane razširjevalke demokratske in sokolske ideje. V Vodoncih je poslanec dr. Kukovec pritrdil zahtevi ljudstva, da naj otroke evangeljske vere vzgojujejo evangeljski učitelji. Napram katoličanom pa se postopa z drugim merilom, ker se zapirajo katoliške šole ter se nameščajo učiteljske moči, ki imajo za katoliške ideale ljudstva samo posmeh in psovko o klerikalizmu in o separatizmu.

Prosvetna uprava v Beogradu, ki je tako radodarna za svobodomiselnost in demokratske prosvetne cilje, je začela zapirati državno blagajno proti upravičenim zahtevam slovenskega šolstva. Za učna sredstva ni denarja. Za takozvane proste predmete (petje, stenografijo, tuje jezike) ni denarja. Za ženska ročna dela ni denarja. Za plače nadur profesorjem na srednjih šolah ni denarja. Za nove razrede, če tudi so potrebni, ni denarja. Denarja pa je dovolj za sokolstvo, saj je že sam vsesokolski zlet v Ljubljani pogoltnil na milijone kron državnega denarja. Denarja je dovolj za podporo demokratskih in drugih vladnih listov. Dovolj je denarja za propagando pravoslavja med katoliškimi Čehi, za katero je med drugimi srbski škof Dositej že prejel stotisoče državnega novca. Naša Slovenija plačuje relativno največ davka, v zahvalo za to pa se ji celo vzkrčujejo sredstva za narodno šolstvo.

Daleč smo prišli v naši državi, tako daleč, da se celo ustavoverni demokrat mora prijeti za glavo. Toda ta glava ne more ali ne sme logično misliti. Demokratski očitki zbog poloma šolske politike so uperjeni ne proti ustavi in sedanjemu režimu, marveč samo proti višjemu šolskemu svetu v Ljubljani. Niti od daleč nam ne prihaja na misel, da bi branili višji šolski svet, ki je zgolj Pribičevičeva kreature in orodje v njegovih rokah. Nekdaj je ta šolski svet, dokler so v njem prevladovali ljudje avtonomističnega mišljenja, kazal več hrbtenice proti Beogradu ter branil prosvetne cilje Slovenije. To pa Pribičeviču, temu zlemu duhu naše države, in njegovemu poslušnemu oprodi dr. Žerjavu ni bilo po volji. Proti dogovoru, ki so se sklenili ob začetku naše države, se je spremenil ustroj višjega šolskega sveta. Najmanjša manjšina v našem narodu, demokratje, so v njem dobili veliko večino in odločilno moč. V njem sedijo najzagrizenejši demokratje, kakor živinozdravnik Dolfe Ribnikar in štajerski demokratski zvezdi — ljudskošolski učitelj Gnus in profesor — pardon — ravnatelj Voglar. Če torej demokratje sedaj z ogorčenostjo obsojajo višji šolski svet v Ljubljani, se v svoji slepoti niti ne zavedajo, da izrekajo ogorčeno obsodbo nad seboj in svojimi vodilnimi osebami.

Da, kriva je naša šolska uprava od pokrajinskega namestnika doli do vseh, ki imajo soodločevati v šolskih vprašanjih Slovenije. Še bolj krivi pa so tisti, ki imajo odločevati, ker je pokrajinska uprava Slovenije samo marioneta v njihovih rokah. In to je centralna uprava v Beogradu. Glavni krivec je centralizem, ki je Slovenijo oropal vse avtonomije tudi na šolskem polju. Krivi so tisti Slovenci, ki so pomagali slovensko svojo domovino oropati pravic avtonomije in samouprave. Krive so tiste osebe, ki jim kot cilj njihovega delovanja pred očmi miglja lastna korist.

«Tabor» je v isti številki, v kateri je izrekel smrtno obsodbo nad šolsko politiko v Sloveniji, prinesel vest, da je dosedanji ravnatelj ženskega učiteljskega Franjo Voglar bil imenovan za definitivnega ravnatelja. Prof. Voglar je član višjega šolskega sveta, ki nas po sodbi «Tabora» s svojo brezglavostjo in nesposobnostjo upropašča in sramoti pred svetom. On je torej soodgovoren za vse dogodke, ki se zadnji čas kakor v filmu vrstijo drug za drugim, drug sramotnejši od drugega. In vendar objavlja «Tabor» imenovanje takega človeka s čez-

stanko. Žensko učiteljske v Mariboru ni zrastle iz narodne in prosvetne potrebe, saj je v Mariboru izvrstno delujoče žensko učiteljske pri šolskih sestrah, marveč iz osebnih in političnih demokratskih potreb. Absolventinj dosedanjih ženskih učiteljske v Sloveniji je toliko, da že zdaj ne dobijo mest. Novo žensko učiteljske v Mariboru bo to število pomnožilo. Za to nepotrebno učiteljske ni šolske zgradbe, kamor bi se stalno naselilo, samo ravnatelj je postal stalen in definitiven. Voglar je bil nedavno v Beogradu. Od tam ni prinesel zdravila zoper rane slovenskega šolstva in sredstev za njegove najnujnejše potrebe, marveč dekret za definitivnega ravnatelja. «Tabor» ima prav, ko piše, da je take ljudi treba staviti pred sodbo naroda brez ozira in brez pardona!

Sodba naroda brez ozira in brez pardona pride na take ljudi, ki se s sedanjimi razmerami osebno okorišča. Sodba brez pardona pride nad liberalno učiteljstvo ki je s svojimi resolucijami na Bledu šolo proglasilo za samodržavno ustanovo ter slovensko šolstvo izročilo na milost in nemilost Beogradu. Sodba brez pardona pride nad demokrate pri prihodnjih volivah. Ista sodba bo pa tudi zadela njihove zaveznike, samostojne kmetijce, ki so bili aktivno soudeleženi pri ropu slovenske šolske avtonomije in v kojih imenu je poslanec Drogenik v zakonodajnem odboru dne 14. marca 1922 izjavil: «Vse stroške za osnovne in druge šole je prevzela država. — Kdor mora nositi bremena, mora nositi tudi vso odgovornost. Če nismo sprejeli bremen za šolstvo na svoja pleča, mislim, da tudi ne moremo zahtevati, da nad njimi komandiramo.» Demokrati in samostojni so s svojim izdajalskim delom nakopali na svojo vest toliko krivde in toliko zločinov nad narodom, da bo ta ljudska sodba v istini izpadla brez ozira in brez pardona.

Politični položaj.

Nikola Pašič se je vrnil v petek zvečer v Beograd. Doslej še ni podal nobenih izjav, češ, da je utrujen. — Radikalski klub, v zadnjih dneh po večini prazen, je skoraj polnoštevilno čakal na njegov prihod. Radikalci so bili predolgo časa prepuščeni sami sebi, v zadregah so, zato pa nestrpnost čakajo, da jih Pašič izpelje iz zamotane situacije. Radikalski klub bo od demokratov zanteval izjavo, če so pripravljeni nositi vso soodgovornost za današnji režim in če niso ter mislijo še naprej valiti vso krivdo na radikale, naj takoj izstopijo iz vlade. Splošna je zahteva po razčiščenju odnošajev v koaliciji, pa kako naj se to zgodi, ko je tak razdor med demokrati in, ko tudi med radikali ni vse v redu! — Pašič je truden in izgubil je bržčas tudi vse dobre misli za rešitev režima.

Za otvoritev parlamenta. V Beograd se je vrnil predsednik narodne skupščine dr. Ribar. Njegov prihod ni samo važen za razvoj razmer v demokratski stranki temveč tudi za sklicanje parlamenta, ker se to vedno bolj zahteva radi napetega zunanje-političnega položaja. Novo zasedanje skupščine je bilo prvotno določeno za 15. oktober, sedaj je pa toliko stvari, ki zahtevajo, da se čimprej začne s parlamentarnim delom.

Vladno-politična zmeda vodi do gotove krize in velikih sprememb. Beograjske «Novosti» napovedujejo spremembo v najkrajšem času, češ, da je tudi med radikali velik razdor in da bi se Pašič-Pribičevičeva vlada ne mogla držati na površju. Trdi se, da Pašičev kabinet tudi pri kralju ne uživa posebnega zaupanja. Kralj baje zahteva, naj se takoj skliče narodna skupščina in razpišejo volitve. Novo vlado bi sestavljala Trifković in Davidović z Ninčičem kot zunanjim ministrom. — Po nujnem sklicanju parlamenta vse zahteva, ker je zmeda in negotovost zlasti vsled zunanje-političnih zapletljajev neznosna.

Sedanja vlada in uradniško vprašanje. Namesto parlamenta zborujejo v Beogradu razni odbori. Med drugimi tudi finančni odbor. Opozicijski člani finančnega odbora so zahtevali enoglasno, da se čim prej reši uradniško vprašanje. G. finančni minister demokrat Kumanudi pa je odbil in zavrnil ta predlog opozicije in enostavno izjavil, da nema novaca za zboljšanje uradniških plač. Pri tej priliki je g. minister izjavil v imenu vlade in demokratov, da ni gmotni položaj državnih nameščencev nikakor tako slab ter opasen, da bi se moralo uradnikom takoj odpomoči. Sploh pa on, dr. Kumanudi, v obče ne more najti kredita za dodatke uradnikom. Za oficirje ima kredit. Za zboljšanje gmotnega stanja poštinskih uslužbencev je zvišal poštne pristojbine — pa bodo menda dobili poštini uslužbenci iz poviška poštinskih pristojbin ravno tako veliko, kot n. pr. invalidi od dohodkov invalidnega davka. Za državne uradnike bi imela vlada edino dohodke iz Kristanovega Belja. Pa seno in oves iz Belja hoče vlada dati vojski — kar bo tako še preostalo, je rekel dr. Kumanudi, — kar dobili kot priboljšek državnih nameščenci. V finančnem odboru se je izrekla vladna večina za Kumanudijevo pojmovanje uradniškega bednega stanja. Uradniki bodo torej tudi v prihodnje ostali brez poviška doklad — ker njihovo gmotno stanje ni tako revno, kakor se govori in piše — pravi g. dr. Kumanudi v imenu vlade in

demokratov. Mislimo, da bo Kumanudijevo razlaga uradniškega vprašanja odprla oči marsikateremu JDS-arju, ki je državni uslužbenec in še plava v demokratskih kalužah.

Ta je pa pozna! Minister ver je pritisnil na vojnege ministra, da je ta izdal ukaz, da morajo vojaške komande v slučaju smrti ali težke obolesti obvestiti občine, kjer žive svoji umrlih ali težko obolelih vojakov, brzojavnim potom. Občina mora potem obvestiti vojakove roditelje ali sorodnike, da se udeleže pogreba, oziroma da posetijo na smrt obolelega vojaka. Kar že imajo davno urejeno vse kulturne države, to je razglasila še le sedaj naša vojaška oblast in sicer na pritisk ministra ver. Do korakov človekoljubja, katerega dolguje vojna oblast vsakemu vojaku, morajo pri nas pritiskati drugi ministri, naši vojni ministri so pristopni le za pritiske, sami ne ukrenejo nič človekoljubnega.

Italijansko odlikovanje demokratskega ministra g. dr. Krstelja. Ta je, kakor znano, zastopal Pašičevo vlado na nekem pogajanju naše države z Italijo. Bila je stara igra javnih in prikritih izigravanj naših državnih in narodnih interesov, Italijani so dosegli, kar so hoteli, sedaj se pa izkazujejo hvaležne. V Beogradu je te dni izročil italijanski opravnik poslov Summonte ministru dr. Krstelju red italijanske krone, ki mu ga je podelil italijanski kralj Viktor Emanuel.

Skrb vlade za pasivne kraje. Minister za socijalno politiko je zahteval za prehrano pasivnih krajev 70 milijonov dinarjev, upravni odbor Narodne banke pa je dovolil 55 milijonov dinarjev. Te kredite naj prebivalstvo zahteva pri svojih domačih bankah, ki imajo tekoče račune pri Narodni banki. Glede prehrane pasivno ljudstvo naj po tem sklepu samo zahteva od domačih bank denarno pomoč. Kako za božjo voljo! Prebivalstvo samo ne ve, katere banke imajo tekoče račune pri Narodni banki in če bi se res gladne ljudske mase drznile staviti to zahtevo na domače banke, ali pa jih bodo te tudi poslušale? Gotovo ne! V prehranjevalni akciji pasivnih krajev so si ministri Žerjav in cela vlada umili po Pilatovem receptu svoje roke in bodo rekli: Mi smo nedolžni nad krvjo teh nesrečnih!

Vojvodinski radikali so sklicali za večer svoj kongres, ter pozvali nanj tudi Stojana Protiča. Zatrjujejo, da bodo predložili resolucijo, ki zahteva, da se vladna zveza z demokrati razdere.

Po svetu.

Finančna kontrola nad Avstrijo. Društvo narodov je sklenilo ustanoviti posebno finančno kontrolo v Avstriji, ki bo imela svoj sedež v Zenevi, na Dunaju pa svojo stalno delegacijo.

Vojaška vlada na Grškem. Vojaška komisija pod vodstvom polkovnika Platriasa in Gonatasa je začasno prevzela izvrševanje javne oblasti in stopila v stik z venelizisti. O sestavi novega kabineta se še niso zedinili. — Kralj Konstantin ni zaprt. Revolucijonarni odbor se še ni izjavil glede odpotovanja Konstantina. — Aretirani so: bivši ministri Gunaris, Stratos, Protopapadakis, Kudas in Theodokis. Javnost jih obtožuje, da so zakrivali poraz v Mali Aziji in zahteva, da se postavo pred sodišče. — Za Venzelosa so se vršile po Atenah velike demonstracije. Poseben odbor ga je brzojavno naprosil, naj se pri zaveznikih zavzame za Grško ter naj jo tudi zastopa na orientski konferenci. Deputacija je tudi obiskala francoskega poslanika s prošnjo za intervencijo in zaščito njegove vlade.

Amerika in Dardanele. Proti Carigradu je odplulo 12 ameriških rušilcev kot ojačenje ameriškemu brodogradu. Torpedna flotila vozi seboj živež in blago za oae ameriške državljane, ki so kot begunci odšli iz Smirne. V oficijelnem poročilu omenja ameriška vlada razloge, zakaj je bilo orodje odposlano. Ameriška vlada naglašja, da je to popolnoma nepolitičen čin. V informiranih krogih pa zatrjujejo, da je Amerika na ta način hotela manifestirati za svobodo morskih ožin, na katerih je tudi interesirana in da ameriška vlada hoče s svojo navzočnostjo v Carigradu blagodejno vplivati na nadaljni razvoj dogodkov v bližnjem Orientu.

O pogajanju Francije s Kemal pašo pišejo angleški listi, da namerava Francija Kemal paši odstopiti veliki del Sirije, ter zadržati samo Libanonsko državo. Kemal paša bi pa dal za to Francozom petrolejske vrele v Mosalu v izkoriščanje ter železnice v severni Siriji pod kontrolo. To pišejo angleški listi najbrž nalašč, da bi svojo javnost ogreli za vojno politiko vlade, češ, Francozi nas bodo drugače prekobili ter vse pobrali, kar bi mi hoteli in potrebovali.

Ruskim beguncem postaja v Carigradu zelo vroče. Pripravljajo se na beg. Posebno so jih vznemirili turški proglesi, ki so se zadnje dni tiskali in širili po Carigradu. Proglesi pravijo, da je boljševik «Kardaš» brat, Wranglovec pa imperijalist nasilnik ter podkupljenec antante. V javnost je prišla tudi naredba rusko-sovjetskega komiteta za propagando na bližnjem Vzhodu, kjer se vsi ruski agenti in agitatorji pozivajo na registracijo vseh političnih organizacij, skupin in posameznih oseb, ki delujejo proti sovjetski in angorški republikli ter njunim skupnim interesom.

Obmejni spor med Češko in Poljsko. Pri določevanju meje med Čehoslovaško in Poljsko se glede meje severno od Javorina niso mogli zediniti, razmejitvena komisija je pa izjavila, da bo kljub češkemu protestu svoje delo dovršila.

Beleške.

JAVNO VPRAŠANJE

na g. dr. Lojzeta Kukovec, odvetnika, dvoposelnika stanovanj in hiš, upravnega svetnika Narodne banke, bivšega ministra za socialno smrt, omejenega poslanca za mariborsko oblast, nedosežnega razdeljevalca Slovenije in koncentradorja

da nam pove:

ali je že pojedel truda svojega telesa plod in vsejal peške istega, iz katerega naj izraste drevo, ki bo služilo — razžagano na Mermoljevih žagah — za deščice volilnim škrinjicam, kamor bodo srečni volilci vlagali svoje glasovalne kroglice (v pomankanju istih tudi kozje bobke) za «mariborsko oblasno samoupravno skupščino».

Ker «volitve članov oblasne skupščine, ki se morajo vršiti na isti dan v vsej državi, in sicer prvo nedeljo v mescu oktobru . . .», včeraj niso prišle do veljave, smatramo, da je gaženje obstoječih zakonov in farbanje prebivalstva že davno monopolizirano in je s tem na večne čase potisnjeno pitanje mariborske oblasti med slučajnosti še nenapisanega dnevnega reda izza večnosti bodoče oblasne skupščine v smislu in po želji velikega župana dr. Kukovca.

Odgovora ne pričakujemo.

Volilci za mariborsko oblast v razkosani in zasužnjeni Sloveniji.

Volitve v mariborsko oblast.

V zastopstvu velikega župana dr. Kukovca, ki je na koncentracijskem potovanju zaradi izgubljene politične orientacije, smo prejeli (žal prepozno!) od njegovega malega župana dr. Pirkmajerja razglas, da se vršijo v smislu čl. 8. zakona o oblasni in srezki samoupravi in prehodnih odredb z dne 26. aprila 1922 že enkrat preložene volitve v oblasno skupščino na dan 1. oktobra 1922. — Z druge strani pa se nam poroča, da se je včeraj pred Kokošinekovimi hišami kar trlo volilcev za mariborsko oblast kjer so iskali izhoda iz sedanje stanovanjske bede in vsi volili dr. Kukovca in njegovega naslednika Žerjava za socialno smrt, dočim je uradniška raja, ki slučajno ne pripada demokratski kasti Pribičevičeve telesne straže za mariborsko samoupravno oblast po centralistični ustavi, potrpežljivo čakala na kupu na ulico zmetanih cunj s krulečim želodcem, kdaj se odpro vrata obljubljenih blagodarov za — činovniško pitanje.

Da, pitanje!

Zakaj se niso vršile za včeraj po zakonu določene volitve v oblasne skupščine? — Tako se vprašujejo volilci. Odgovor dobe edino pri naših dveh ministrih, od katerih eden deli Slovenijo in lima mariborsko oblast, drugi pa gradi kočevsko železnico . . . Ali bodo frčali žerjavi in odnesli sebi tudi mesarske ministre in ministrske mesarje . . . ko pride — čas!

Poraz vlade pred Narodno banko. Na sejo odbora Narodne banke so došli g. vojni minister general Vašič, finančni minister Kumanudi, minister saobračaja Stanič in g. dr. Žerjav. Vojni minister in minister saobračaja sta zahtevala od Narodne banke, da jima da ta za vojsko in železnice kredit 100 milijonov dinarjev. G. minister Žerjav pa je prosil za prehranitev pasivnih krajev 70 milijonov. Ko so ministri povedali odboru svoje želje, so morali zapustiti dvorano in odbor Narodne banke je zboroval naprej brez ministrov. Po dolgem posvetovanju je dovolil odbor kredit 55 milijonov za nakup in nabavo prehrane, a odbil prošnjo glede 100 milijonskega kredita za vojsko. Z ravnokar omenjenim zaključkom Narodne banke je doživela vlada poraz, kakoršnjem se sliši le redkokedaj. Banka, kateri je dala vlada vse privilegije, nima toliko zaupanja v gospodarsko finančno politiko sedanjega režima, da bi mu zapala primeroma malo svoto. Ko je odbor Narodne banke zaznal, da hoče sedanja vlada na zimo započeti svoje avanture z vojaštvom, kot n. pr. lansko zimo, jej je ukinil kredit in tudi mobilizacijske nakane g. Vašiča so s tem pametnim korakom Narodne banke pokopane za enkrat.

Izz kulis gospodarstva g. Pribičeviča. Inšpektor Pribičevičevega prosvetnega ministrstva bi si bil rad ogledal Čehoslovaško. Za ta izlet na Češko je bilo potrebno, da se najde vzrok za to potovanje in rekel je, da gre v Čehoslovakijo po šolah inšpicirat srbske dijake. Modri minister g. Pribičevič, piše «Radikal», je takoj

odobril inšpektorjev izlet. G. Toša Radivojevič je odšel na inšpekcijo, a inšpicirat ni prav nikogar. Zakaj ne? Radi tega ne, ker se je podal na inšpekcijo ob času, ko so tudi na Češkem radi velikih počitnic zaprte vse šole. G. Toša ni dobil na Češkem niti srbskih dijakov, niti profesorjev, a on je tudi znal, da jih ne bo videl, pa rabil je za češko rajžo dijete. Potrebno je bilo, da se zdravi v Karlovih varih gospa Radivojevič. G. inšpektor Toša in prosvetni minister sta jednostavno zopet ošamarila državno blagajno za nekaj tisoč dinarjev, da se je zamogla gospa Radivojevičica zdraviti v Karlovih varih na državne stroške. No, g. Toša je pozabil si vzeti patent na svoj potovalni izum, pa je to pogreško opazil drugi inšpektor zunanjega ministrstva, izkoristil priložnost in se odpravil na inšpekcijo srbskih dijakov na — Francosko.

Protič o Davidoviču. V svojem listu se bori Stojan Protič z izjavo, ki jo je dal Davidovič dopisniku «Narodne Politike». Protič pravi, da je vsak mislil, da zagrebška resolucija samo za to nima izrečene besede revizija ustave, da se olajša stališče Davidoviča napram Pribičeviču. Sedaj pa pride Davidovič z izjavo, da zagrebška resolucija sploh ne pomeni revizije ustave in da je to zasluga Srbijancev. Človek se mora čuditi, kako more dati šef stranke tako izjavo, ko je vendar vsakemu, ki je resolucijo čital, jasno, da ona ni samo revizionistična, temveč, da daje tudi obseg in prave revizije. Gospod Davidovič je napravil slabo uslugo Hrvatom in zagrebškemu kongresu. Protič zaključuje svoj članek, da mora narod in članstvo strank vedno natančno poznati stališče političnih ljudi do političnih vprašanj, ki so na dnevnem redu. Dvoreznost in prikrievanje škoduje državi in narodu, ker meša in temni politično situacijo, mesto da bi jo razčistilo.

Svoboda govora na učiteljski skupščini. Po poročilu sarajevskih listov se je na učiteljskem zborovanju v Sarajevu takole manifestirala svoboda govora in zbor. Učitelj Dačić je govoril o prosvetnem cilju učiteljskega združenja ter o potrebi razredne organizacije učiteljstva, ki bi imela preprečiti preganjanja tolikih stanovskih tovarišev. Kakor hitro se je dotaknil gonje proti učiteljstvu, mu je predsednik odvzel besedo. — Učitelj Viktorović je naglašal, da niti učiteljstvo ni v združenju, učitelj Sčić je govoril o strankarstvu pri namestitvah — in predsednik mu je tudi vzel besedo, isto se je zgodilo tudi učitelju Radosavljeviču, ki je poskušal, da spravi učiteljska preganjanja na dnevni red. — Najboljša pot, da bodo tudi taki pošteni cenzurirani govorniki spoznali, da se v združenju ne trpi svoboda in resnica.

ABITURIJENTOM!

Opozarjamo vse tovariše abiturijente na to, da se otvori naša menza v Marijanišču 10. oktobra (ne, kakor je stalo v petkovi «Straži» 16. okt.) Zato naj noben naš abiturijent, ki namerava nadaljevati svoje študije na ljubljanski univerzi, ne ostane doma! Za vsakega izmed vas je preskrbljeno! Radi tega urno in navdušeno na delo pri naši nabiralni akciji! Vse informacije dobite tozadevno v našem akademskem domu (Ljubljana, Miklošičeva ulica 5), ob vpisovanju, kakor tudi informacije glede vlaganja prošenj za podpore.

Tovariši akademiki in abiturijenti na Štajerskem, ki so prejeli po pošti iz našega tajništva nabiralne pole, naj jih vračajo na naš naslov, ker bomo 10. oktobra 1922 sklenili tozadevne račune. Opozarjamo vas na to, da ob vsaki priliki (tudi pri naših političnih shodih!) nabirate za našo menzo!

Celokupno našo javnost na Štajerskem pa opozarjamo na naš oklic v «Straži» od 27. in 29. oktobra, kakor tudi v «Slovincu» od 27. oktobra. Ljudstvo! Pokaži, da si zavedno!

Od našega katoliškega dijaštva v Mariboru (tudi nižjegimnazijskega) je naše tajništvo prejelo nadaljnih 55 dinarjev. Skupaj torej 105 dinarjev. Živeli posnemovalci naših najmlajših in najplemenitejših!

Dnevne novice.

Prvi predsednik višjega pokrajinskega sodišča Slovenije, g. Ivan Kavčnik, je umrl v Ljubljani dne 30. m. m. Rojen je bil dne 29. avgusta 1858 v Dragomeru pri Vrhniki. Njegov pravniški sloves je šel preko mej Slovenije. Z njim smo izgubili ne samo najvišjega sodnika, marveč tudi značilno pravniško osebnost. Zaslug za naše pravosodje mu niti številni nasprotniki ne morejo odrekati. N. v m. p.!

Naši shodi. V nedeljo, dne 1. oktobra, dopoldne se je vršil zelo dobro obiskan shod SLS pri Sv. Juriju ob Pesnici. Predsedoval mu je domači zdravnik dr. Čeh. Govorila sta poslanca Roškar in Zebot. Nekateri Mermoljevci so uvodoma z neslanimi medklici hoteli shod motiti, pa morali so utihniti. Shod je trajal skoro tri ure in je bilo ljudstvo, tudi bivši samostojni, z njim zadovoljni. Celo nadučitelj g. Robnik je pohvalil izvajanja poslancev. — Isti dan popoldne so se zbrali naši pristaši in tudi precej socialnih demokratov v Lajtersbergu v hiši g. župana Požauko. Govorila sta profesor Ivan Vesenjaj in poslanec Zebot. Spretno je shodu predsedoval g. Serp iz Počehove. Na obeh shodih se je soglasno izrekla zaupnica našim poslancem.

Dekleta za «Dijaško večerjo.» Zavedna dekleta Bralnega društva in Marijine družbe v St. Ilju v Slov. gor. so priredile dne 1. oktobra prireditev z igro na korist mariborski «Dijaški večerji.» Poklonile so lep dar 1000 kron za dijaško kuhinjo. Hvala požrtvovalnim slovenskim mladenkam! Posnemajte jih po vseh drugih župnijah!

«Slovenski Narod» — antidržaven? Vojaška oblast v Valjevu je prepovedala vojakom čitanje «Slov. Naroda», ker je baje prenehal izhajati kot glasilo vladnih strank. Stvar bi bila nad vse smešna, da ni obenem tudi žalostna. Svoboda javne besede je prišla pri nas popolnoma na kant. To se še sedaj naj pripeti «Jutru», potem . . . . .

Edinost med slovenskimi demokrati. Slovenski demokratje se dan na dan lasajo med seboj v «Slov. Narodu», «Jutru», «Taboru» in v «Novi Dobi». In zakaj? Radi delitve Slovenije in po njihovi krivdi skrahiranega šolstva v Sloveniji. Ako je že tako globok razkol med slovenskimi demokrati, kakšne vrzeli in prepadi so se le med ujedinjenimi demokrati v Beogradu!

«Slobodna Tribuna», zagrebško glasilo Jugoslovanov in framasonov, po svojem programu stremi za sporazum med tremi plemeni jugoslovanskega naroda, zlasti med Hrvati in Srbi. Kot bistveno točko jugoslovanske sloge smatra pojugslovanjenje katoliške cerkve, ki bi naj postala nekaka nacionalna cerkev v službi državne ideje. Ker se pa katoliška cerkev noče in ne more pokoriti komandi tribunaških Jugoslovanov in framasonov, zato jo strupeno napadajo in brezstidno sramotijo. Ako mislijo gospodje Srbi okoli «Slobodne Tribune», da bodo z blatenjem katoliške cerkve in njenih velikih ciljev koristili jugoslovanski ideji, se jako motijo. Katoličanom je katoliška vera in cerkev svetinja, katero bodo branili proti vsakomur. Naj si tribunaši zapomnijo, da katolicizem ni in tudi nikdar ne bo cena, s katero bi Hrvati in Slovenci plačali jugoslovanstvo. S svojimi napadi na katoliško cerkev pa «Slobodna Tribuna» najbolje kaže, kaj tiči za njenim jugoslovanstvom in delom za sporazum.

O Etbin Kristanovi ameriški misiji. Malo čudno je bilo, ko je odposlala vlada enega največjih jugoslovanskih socialnih demokratov Etbin Kristana v Ameriko, da bi on tamkaj uredil odnose med našimi izseljenci. Beograjsko časopisje pa razglasa, da potuje zajedno s Kristanom v Ameriko tudi delegacija naših nacionalističnih organizacij in tej delegaciji je vlada dovolila za na pot 3000 dolarjev. G. socialdemokrat E. Kristan torej ne potuje v Ameriko zbog ureditve in rešitve izseljeniškega vprašanja, ampak je njegova misija čisto političnega značaja. G. Etbin je čuden socijalist, a še bolj čudna je briga naše vlade za ameriške izseljence.

Sklepu konkordata naše države z Vatikanom se najbolj upira naša pravoslavna duhovščina. Dne 5. in 6. m. m. je zborovalo v Sarajevu pravoslavno svečeništvo, ki je sklenilo posebno resolucijo proti vsakemu SHS konkordatu z rimsko Sv. stolico. Naša pravoslavna cerkev se na vse pretege protivi vsaki zakoniti ureditvi odnošajev katoliške cerkve v naši državi. In to dela samo radi tega, da čim dalje lahko izrablja sedanjí režim zase. Pravoslavni se boje, da ne bi nehali z določljivjo odnošajev države do katoliške cerkve ono pristransko vladino postopanje z drugimi veroizpovedi naše države, ki niso pravoslavne. To neobjektivno postopanje pravoslavnega svečeništva pač omramo odločno obsoditi in zavrniti. Pravoslavna cerkev zahteva od naše države prav posebne izjemne pravice in to z motivacijo, ker je njen centrum v Beogradu, pri tem, ko so središča drugih konfesij izven mej naše države. Pravoslavni bi radi dosegli, da bi bila katoliška veroizpoved v naši državi nekako drugega razreda, dočim bi bili oni v — prvem. Ako želijo katoliki ravnopravnost s pravoslavjem, bi se morali odreči svoji dosedanjí verski organizaciji, katere središče je Rim. Nobena druga kulturna država ne dela zaprek ter ovir slobodni vesti in veroizpovedi. Pri nas, kjer je versko vprašanje tako kočljivega značaja, bi se ne smelo niti misliti na poizkus nadvlade ene konfesije nad drugo. Ako že ne poseda pravoslavna duhovščina pravih pojmov o kulturnosti ene države, pa bi si moralo predočiti in upoštevati število katolikov, ki bivajo na teritoriju naše države. Vsekakor bi morali pravoslavni pri vsem svojem orientalskem fanatizmu uvideti, da se mi katoliki v Jugoslaviji ne bomo pustili potisniti na stopnjo drugega reda z ozirom na enakopravnost. Kaj takega se ne bo zgodilo pri odločnosti jugoslovanskih katolikov nikdar in niti ne radi prelepih brad pravoslavnih duhovnikov, kakor piše zagrebški «Hrvat.»

Fala—Trbovlje. Napeljava električnega toka iz Fale do Trbovelj se je počela in je upati, da bo to ogromno delo končano v enem letu. V napetosti 80.000 voltov bo šel tok iz falske centrale preko Maribora, Slov. Bistrice, Konjic, Celja in Laškega v Trbovlje. Kot prenosni material je izbrana bakrena žica, ki je razpeta med 20 m visokimi železnimi stolpi. Medsebojna oddaljenost teh stolpov znaša 200 metrov. Električni vod bo tako urejen, da ga bo mogoče tudi znatno povišati, ako se bo izkazala tekem časa potreba povišanja. Razdalja med Falo in Trbovljami znaša 100 km. Kakor hitro dobe Trbovlje električno moč iz Fale, se bodo takoj opustile vse parne centrale trboveljskega premogokopa in se bo tem potom prihranilo 20 vagonov premoga dnevno. Ako računamo, da ima tudi Celje in okolica sedaj še veliko parnega pogona, in katerega ne bo več treba, se bo v trboveljsko celjski okolici prihranilo na dan najmanj 30 vagonov premoga. Falska elektrarna bo zgradila v Slov. Bistrici, Konjicah, Celju, Laškem, v Zidanem mostu in Trbovljah velik

plača ponočnjaško takso, le poglavarji JDS nimajo enega dinarja.

Redni pouk v obrtno-nadaljevalni šoli v Mariboru prične dne 5. t. m. ob 14. uri. Vajenci in vaječke, ki so vpisani doslej, dobe potom svojih mojstrov pravočasno pisмено obvestilo, kam jim je priti v četrtek, dne 5. t. m. Vodstvo prosi delodajalce, naj skrbijo, da se bodo zanesljivo oglasili vsi vajenci in vaječke ob navedeni uri v šolskem posloppju, ki bo napisano na listku, katerega bo vodstvo doposlalo delodajalcem.

Važna seja mariborske krajevne skupine Zveze industrijcev. Mariborska krajevna skupina Zveze industrijcev za slovensko ozemlje sklicuje svoje člane za v sredo, dne 4. oktobra t. l., ob 3. uri popoldne v mali Götzovi dvorani k važnemu sestanku.

Orlovski vestnik.

Razpored dela mariborskega orlovskega odseka. — Odborovna seja: vsak četrtek od 7. do pol 9. ure zvečer v Cirilovi tiskarni; seja odsekovnega dramskega krožka: vsak torek od pol 7. do 8. ure zvečer v Cirilovi tiskarni; godba in tamburaši: vaje vsak torek in četrtek po 8. uri zvečer v dvorani; vaje odsekovnega dramskega krožka: vsak ponedeljek, sredo in soboto ob 7. uri zvečer v dvorani; fantovski orlovski sestaneček in predavanje SKSZ vsi vrsti vsak petek, enkrat sestaneček, drugokrat predavanje in sicer v dvorani ob pol 8. uri zvečer; telovadba: vsak torek in četrtek v telovadnici vsi bratje od 8. do pol 9. ure zvečer redovne vaje in potem vaje na orodju in proste vaje za telovadce, vsako soboto pa vaje vaditeljskega zbora od 8. ure zvečer dalje. — Bratje, držite se točno tega razporeda in določenih uri. Brat predsednik je bratom na razpolago vsak dan od 3. do 4. ure popoldne v Cirilovi tiskarni. Bog živi!

Bratje! Kroji so v delu. Kdor si namerava še nabaviti kroj in ni še vplačal prvi vlog, naj to takoj stori pri bratu predsedniku, kjer dobi vsa potrebna pojasnila. Ne zamudite ugodne prilike!

Ségajte po orlovskem koledarčku! Dobi se v Cirilovi knjigarni in pri bratih odbornikih. Bog živi!

GLADIATORJI.

(153. nadaljevanje.)

»Imel boš posla dovolj, da boš potegnil svoj lastni vrat iz zanke!« mu je osorno dejal predsednik. »Tovariši, se je obrnil naokrog, »čuli ste tožitelja, — ali hočete poslušati tudi obtoženca?«

In Fineas je odgovoril za vse druge:

»Poslušali ga bomo, predsednik, brez naklonjenosti, in sodili brez usmiljenja!«

Kalha si je odgrnil svoje bele lase raz čelo in pogumno začel:

»Res je, da sem bil zunaj obzidja! Res je, da sem bil v rimskem taboru, da, celo pred Titom samim! — Ali naj pripovedujem visokemu zboru o moči Rima, o disciplini njegovih vojsk, o ojačenjih, ki so jih prejeli zadnje dni? Ali naj pripovedujem, da so celo njihove pomožne čete jedle beli kruh in ovčetine in jagnjetino? — Moji rojaki pa stradajo za obzidjem! — Ali naj povem, da nas daleč prekašajo po številu, mi pa se sami slabimo s prepiri in izgublamo svoje moči dan na dan? Ali naj pravim, da sem bral na obličju Titovem zaupanje v lastno moč in v moč njegove vojske in prepričanje, da bo zmagal, — pa tudi iskreno željo, biti usmiljen in milostljiv premaganim? Vse to je že znano visokemu zboru in ni mi treba o tem govoriti. — Pa še več! Prinesel sem novico iz rimskega tabora, je nadaljeval in uprl oči v brata, kateremu ni mogel na drug način sporočiti odgovora, ki mu ga je rimski vrhovni poveljnik po Liciniju izročil ustmeno — »prinesel sem novico, ki je tako važna, da bi me opravičila, in če bi bil moj prestopek še večji in hušji ko ta, da sem ušel iz obleganega mesta in govoril s sovražnikom. — Tit, je govoril z velikim, jasnim glasom, da je vsak zlog razločno donel po dvorani, »Tit mi je sporočil, naj bom prepričan, da je njegov sklep neuklonljiv in da ne dovoljuje nobenega odloga, ampak da bo, najsi se predamo ali ne, vkorakal v Jeruzalem dan po soboti in če naleti na odpor, da bo razdjal Sveto mesto z ognjem in mečem.«

Eleazar je planil po koncu, pa se hipoma pomiril in spet sedel. Njegova kretanja se je mogla umeti kot nemir vojaka, ki ga bojna trobenta kliče na obzidje.

— To je torej bilo, kar je dosegel —! Eden dan odloga — in ta eden dan ga stane dragoceno življenje lastnega brata —!

Pa strastni bojovnik je s krutim zadovoljstvom premišljeval, kako vestno je porabil čas in kako bo ponosni Rimljan, če res poskusi zagroženi napad, doživel sprejem, ki je vreden bojne slave judovskega naroda.

Člani sanhedrina so bili kakor okameneli —. Drug je drugemu gledal v obraz in bral na njem onemogli, blede obup —. Dolgo je grozil, ta konec — in sedaj je bil tu! Odpor je bil brezuspešen, beg nemogoč, ujetništvo neznošno —.

Po vsem zboru pa je prevladovalo čuvstvo jeze in nevolje nad nositeljem nesrečne novice.

Predsednik je prvi našel besedo, čeravno je bil tudi on vznemirjen.

»Po čegavi pravici«, mu je rekel in njegovo oko je bilo obrnjeno na Eleazara, »po čegavi pravici si se drznil, stopiti v sovražni tabor in se pogajati s poganom, ki je obdal mesto z lokom in sulico?«

Dobro je vedel vodja zelotov, da vse gleda nanj, da se bodo mnogi veselili njegovega padca, da se bodo celo njegovi lastni pristaši obrnili od njega, če njegova stranaka ne bo več v premoči v mestu, vedel je tudi, da na bratovem odgovoru visi njegovo življenje, ki ga je tvegval tolikokrat, da bi dosegel svoje visoke cilje, da bi rešil Jeruzalem in Judejo —. Vedel je vse to.

In siloma si je ohranil mirno in svečano lice. Obrnil je oči v stran od obtoženca, pa resno, strogo gledal predsednika — edini človek v vsem od strahu prepašem zboru, ki je obvladal položaj in si ohranil zaupanje na samega sebe.

Kalha je za trenutek počakal z odgovorom, da se je poleg nemir in da se je splošna pozornost spet obrnila od njegovega brata na njegove besede.

In nagovoril je predsednika s pogumnim, krepkim glasom, njegova postava je rastla, njegovo lice se je jasnilo:

»Po pravici Onega, ki je prišel, da prinese mir na svet! Po pravici, ki je višja, nego pravica sanhedrina, ali kateregakoli duhovna ali zmagovalca, — kakor je nebo višje nego prašni in zamazani košček zemlje, na katerem naj — prav po tej pravici in oblasti — preživimo in prebijemo ure našega življenja, kakor mušica v zraku, ki pogine ob koncu dneva. — Mož miru sem. Ali moram prenašati mirno, ko vidim, kako oborožena roka pustoši mojo domovino in konjsko kopito tepta mojo rodno zemljo? Jaz ljubim svojega bližnjega kakor samega sebe. Ali sem mogel prenašati, ko sem videl, kako dan za dnem grabi brat svojega lastnega brata za grlo? Učil sem se od svojega Gospoda, da smo si vsi bratje, zmagovalec in premagani, Rimljan in barbar, Zid in pogani, suženj in svobodni. Ako se prepirajo, ali jih ne bom miril? Ako njihovi meči morijo drug drugega, ali ne bom stopil med nje in jih razdružil? — Po čegavi pravici, me vprašaj, Matija, sin Boetov. Po pravici Onega, ki je prišel k vam, in vi Ga niste poznali. Ki vas je učil in vi Ga niste poslušali. Ki bi vas bil rešil o pravem času velikega razdjanja in vi ste Ga zavrgli in obsodili in pribili na križ, tamle na onem griču —!«

Celo predsednik visokega sanhedrina je otrpil nad toliko predznostjo —.

Kakor mnogi drugi vplivni možje njegovega naroda je tudi on vedel, da se širi po deželi nova, dobro znana vera, ki je že zamenjala svoje prvotno ime nazarejcev z imenom kristjani.

Toda že samo omeniti te ljudi v njegovi navzočnosti, je bilo skrunstvo v njegovih ušesih, in zadnja hiša, ki bi bil v njej pričakoval privržence križa, je bila hiša Manahemova, Eleazarjeva, vodje zelotov, čigar ves vpliv je temeljil na njegovi brezobzirni narodnosti, brezpogojni pripadnosti k najstrožji sekti Judovstva.

S praznimi očmi je nekaj časa geldal Kalho, kot da bi mu ne verjel.

(Dalje prihodnjič.)

Gozdno posestvo

se išče v nakup. Naslov v upravi lista pod »Nakup«. 2-5 445

Tovarniška zaloga češkega in angleškega manufakturnega blaga se dobi po najniž. cenah pri

J. TRPIN
Maribor, Glavni trg 17

Starozlato

in srebrni denar

ki ne kroži več v prometu, staro srebro in zlato kupuje po najvišjih dnevnih cenah

Avgust Wapper,
urar in zlatar
Maribor, Stolna ulica št. 1. 441

5 KONJ

se bo prodalo na javni dražbi dne 15. oktobra t. l. ob 9. uri popoldne na majhnem vežbališču v bližini Meljske vojašnice, k čemur se reflektanti tem potom pozivajo. 3-3 439

SENO

slamo, drva ter premog, žito, krompir, sadje in druge deželne pridelke — kupuje in prodaja —
OSET ANDREJ, MARIBOR
Aleksandrova cesta št. 57, telef. 88. 26-323

Prepričajte se!

Najceneje kupite razno špecerijsko blago kot riž, sladkor, mast, moko, kavo, slanino

ter razno drugo blago pri tvrdki

K. DOBLJEKAR, Maribor
Tattenbachova ulica št. 3
preje občinska prodajalna.

Inserirajte vedno v „Straži“!

Alojzij Gniušek

Maribor, Glavni trg 6
prodaja konjske plahte izgotovljene, impregnirane s kumetšpico, vsake velikosti 1 par okoli K 2700.—, istotake impregnirane plahte vsake velikosti za vozove kvadratmeter po K 340.—, konjske odeje vseh vrst najceneje, žičnate žimnice (Drahteinsat) po K 600.—, afrik žimnice 3 delne po K 2800.—, vrvi za zvonove, studence in seno, vsake dolgosti in debelosti kg po K 120.—, K 140.—, strange za konje par K 80.—, 90.—, ter vsakovrstno drugo manufakturno blago.

Staro lito železo

v vseh množinah kupujejo Strojne tovarne in livarne d. d. v Ljubljani. 2-3 445

„CROATIA“

zavarovalna zadruga v Zagrebu, glavno zastopstvo v Mariboru

naznanja, da je prvemestila svojo pisarno iz Cafove ulice 2 v Slovensko ulico 2/I. telef. 171. 3-3

Kdor hoče za svoj težko prisluženi denar

dobiti dobro blago, kakor: sukno, hlačevino, barhente, platno, odeje, predpasnike, srajce itd. in po nizki ceni, naj kupuje v obče znani manufakturni trgovini

Srečko Pihlar

MARIBOR

GOSPOSKA ULICA 5

Zadružna gospodarska banka d. d.

Podružnica v Mariboru. 581

Začasno: Koroška cesta 1/1 — Telefon 311 — Brzjavni: Gospobanka.

Centrala: Ljubljana. Podružnice: Djakovo, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Interesna skupnost s Sveopčo Zanatlijsko banko d. d. v Zagrebu in njeno podružnico v Karlovcu in Gospodarsko banko d. d. v Novem Sadu.

Kapital in rezerve skupno z afilijacijami čez R 50.000.000.—.

Daje trgovske kredite, eskomptira menice, lombardira vrednostne papirje, kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije.